

פרשת נח

נושא השבוע: עברית שפה יפה

נושא השבוע

לאחר קץ המבול מופיע בפרשת נח סיפור המכונה בפי חז"ל סיפור "דור הפלגה". בפתחתו נאמר כי בארץ שלטה שפה אחת, בני האדם ביקשו לבנות וליצור לעצמם הנצחה לצורך האדרת שמש בנימוק- "פן נפוץ על פני כל הארץ". אך עם תחילת העבודה הביע ה' חשש ממעשיהם ולכן הפיץ את האנשים "על פני כל הארץ" ובלבל את שפתם. העיר נקראה בשם בבל - בגלל בלבול השפות. מקור השם "דור הפלגה" טמון בעובדה כי בעקבות מעשי בני הדור נתפלגה הארץ.

מה משמעות הסיפור? מה היתה מטרת הבונים? והאם ייתכן שמטרה זו באמת "הפחידה" את האל? לפי דעה אחת לסיפור יש מגמה חינוכית דתית - לצאת נגד הגאווה האנושית, המנסה לפרוץ את הגבולות בין האדם לאל. לפי דעה אחרת זהו סיפור "אטיולוגי" שמטרתו להסביר מדוע בני האדם במקומות שונים דוברים שפות שונות. ולבסוף - יש הרואים בו סיפור סטירי הלועג לשאיפותיהם של שליטי ממלכת בבל - שחשבו כי באמצעות שיטות הבניה החדישות שפיתחו יצליחו להשתלט על העולם. המציאות בסיפור טופחת על פניהם, ומחזירה אותם למקום האנושי, "הראוי".

מה בפרשה

- סיפור המבול - אלוהים הביא מבול לעולם כעונש על מעשי בני האדם. רק נח, משפחתו ובעלי החיים שהיו איתו בתיבה ניצלו.
- שכרותו של נח - לאחר המבול נטע נח כרם, שתה מן היין, השתכר והתגלה באוהלו. בנו חם ראה את ערוות אביו וסיפר זאת לאחיו, ואלה כיסו את ערוות אביהם מבלי להביט. בעקבות האירוע קילל נח את זרע חם, אבי כנען, וברך את זרע שם ויפת.
- סיפור מגדל בבל - כל האנושות, מלוכדת ודוברת שפה אחת, בנתה מגדל שראשו בשמיים. בתגובה בלל האלוהים את שפתם ופיזר אותם בארץ.

פרשנות

השפה היא מוטיב מרכזי בסיפור מגדל בבל והסיפור כולו סובב סביבה. השפה היא המאפיין התרבותי-לאומי החזק ביותר. שפה משותפת יכולה להוביל לקרבה וכוח ואילו אי-ידיעת השפה עלול להוביל לזרות וניכור. תלמידים עולים יכולים ודאי לתאר את תחושת הזרות והניכור שחשו כשדיברו מסביבם בשפה שאינה מובנת להם, וכך גם ילדים שביקרו או חיו בארץ אחרת. התשוקה האנושית להבין כל אדם בעולם באה לידי ביטוי בתיאור מצבם של בני האדם בימי ראשית האנושות, טרום בלילת השפות, ובדברי הנביאים בתיאור אחרית הימים - אז ידברו כולם בשפה אחת. מהי אותה שפה שבה דיברו הקדמונים? רוב פרשני ימי הביניים המסתמכים על מסורת פרשנית עתיקה טוענים שהיתה זו כמובן העברית, שהרי זו השפה הקדושה שבה דיבר האל עם בני האדם. חזקוני לעומת זאת טוען כי לא מדובר בשפה אחת, אלא שבאותה תקופה כולם הבינו את כל השפות.

נושאים לדיון:

- באיזו שפה דיברו לדעתכם אדם וחוה? באיזו שפה דיבר אלוהים? האם זו אחת השפות המוכרות כיום? האם אתם מסכימים עם עמדת חלק מהפרשנים שמדובר בעברית?
- מה הם היתרונות ומה הם החסרונות בקיומה של שפה אחת בלבד בעולם?

מ ד ר ש

מדרש זה עוסק **בתקשורת**. מה קורה בעולם ללא תקשורת? לתקשורת, כמו לכל דבר כמעט, יש שני צדדים - **חיובי ושלילי**. דור בבל השתמשו בתקשורת באופן שלילי, והעונש היה **מידה כנגד מידה**: שלילת היכולת לתקשר. במדרש מודגש אלמנט **ההפתעה**, כאשר אדם נפגש עם אדם שהוא לא יודע את שפתו - הוא מתחיל מיד לנסות **לתקשר** איתו באופן אחר. אך מה קורה כשהמהפך מתרחש במפתיע: משני אנשים **המבינים** זה את זה הם הופכים ל**מננותקים**? יקח זמן עד שיתעשתו וינסו לפתור את הבעיה.

נושאים לדיון:

- מה היתרון מנקודת מבטו של אלוהים בכך שדור בבל לא היו יכולים לתקשר? - שלא יכלו לקשור שוב "קשר נגדו". ממש כמו שהמורה מפרידה במקומות חברים מתלחששים בשיעור לאו דווקא כעונש אלא כטקטיקה.
- איך מרגיש אדם שלא מבינים אותו? - תסכול, כעס ואכזבה. תחושות אלו מובילות ליחסים עכורים, האשמת השני - והנתק רק גדל.
- כיצד אנו מתקשרים חוץ מעל ידי שפה מילולית? ניתן לדבר עם התלמידים על סימנים בינלאומיים כמו השלט אסור לעשן, הנפת יד לשלום, חיוך כמחווה של רצון טוב. שימוש בסמלילים (אייקונים) ללא מילים - בשלטים או באינטרנט, שימוש בשפת גוף ועוד.

השיר "**אליעזר בן יהודה**", מציג את דמותו המיוחדת של מחייה השפה העברית המתחדשת בישראל בתחילת המאה בארץ ישראל. אליעזר בן יהודה ראה את פועלו כחלק הכרחי **בתחייתה** של האומה. ניתן לעבור עם התלמידים על המילים המופיעות בשיר אותן **חידש** אליעזר בן יהודה, או לחילופין לבחור מילים אחרות - שכבר קיימות בעברית: אך התלמידים מעוניינים להמציא להן מילים **מדויקות** יותר. חשוב להסביר לתלמידים שהמילה צריכה להיות בעלת הגיון מסוים, לדוגמא: אפשר להמציא את המילה **תיקט** - תיק למוצרי תינוקות המורכב מהמילים **תיק** - **וקט**. ניתן לערוך **תחרות** בין המילים שהומצאו איזו המוצלחת ביותר.

כמו כן ניתן לשחק עם התלמידים משחק המבוסס על **מילים ונושאים**: בוחרים נושא למשל ארץ, הכיתה מחולקת לשתי קבוצות (אפשר גם יותר). כל קבוצה בתורה מתחילה לשיר **שיר** בו מופיעה **המילה** שנבחרה או הטיותיה ("הוי ארצי מולדתי..." או "ארצנו הקטנטונת..." וכדומה). שרים בית מהשיר ואז **התור** עובר לקבוצה השניה, אסור לחזור על שירים שכבר הושרו, קבוצה שאין לה רעיון לשיר במשך 20 שניות - מפסידה.

ה ש י ר

